

BİRKAÇ ANADOLU KÖYÜ

Yazar:
Cavit Oral

— III —

Şimdiye kadar ailenin şekil ve yapısında tesiri görülen faktörleri ekonomik, sosyal, psikolojik ve bir de kültürel olarak 4 kısım altında örnekleriyle birlikte gördük. Bu faktörlerin her birinde de aile yapısında mürekkepten basite doğru bir geçiş, çokluk bir yapıdan azlık bir yapıya doğru bir azalma olduğunu görüyoruz. Bu faktörlerden en fazla tesiri görülen yerlerin pazar, panayır, kasaba gibi büyük çalışma alanları olduğunu düşünürsek bizi bir hükme götüreceğini anlarız.

Bunu elimizde tetkiki yapılan Hasanoğlan, İbi, Adiloba ve Sıyetli köylerinde görelim. Bu kısmı iyi takip edebilmemiz için bu köylerin ailenin şekil ve yapısı ile ilgili taraflarını belirtmiştik.

Şimdi köylerin yukarıda anlattığımız vaziyetle gözönünde tutularak elimizdeki rakamları gözden geçirelim:

Grafiklerden de bir bakıkta anlaşılacağına göre İbi köyü, Hasanoglan ve Adiloba köylerine doğru tek bir çiftten ve onların ana-babası gibi en yakın akrabalarını içerisine alan aile şeklinin bütün köy ailesine göre % nispeti sırasıyla 50, 51.5, 87 gibi daima yükselen rakamlarla görülmektedir. Hatırlardadır ki bu köylerin buldukları alanlara tesir eden faktörler de aynı derecede yükselen hususiyetlerle birbirinde ayrılmakta idi. (Yani Hasanoglan ve İbi köylerine göre). Basit aile şekli en yüksek % nispeti olan Adiloba, şehire olan yakınlığı ekonomik ve kültürel çevre ile olan temasının, görgüsünün çokluğu da bize bu farkı vermektedir. Yukarıda Hasanoglandan aldığımız örnekte 40 sene kadar önce bir reise bağlı olarak yönetilen ailenin durumunun mürekkeplikten basitliğe nasıl indiğini görmüştük.

Dikkat edilecek olursa bileşik ailenin % nispetini gösteren grafikler, basit ailenin aksi yönünde bir alçalış seyri ile inmektedir:

Aile şeklini, aile reisi olan kimseye göre yaptığımız tefriki de takip edelim. Bu çeşit bir ayrıma göre tesbit edilen Hasanoglan ve İbi köylerinde bu vaziyet % nispeti itibariyle çoğu bir zıtlık teşkil edemeyecek kadar birbirine yakın olduğunu görüyoruz:

Hasanoğlan ve İbi köylerinde aile şekli:

Aile şekli	Hasanoğlanda %	İbi köyünde %
Baba tarafından toplanan	56.5	64.7
Ana tarafından toplanan	7.5	3.5
B. Baba tarafından toplanan	26.2	—
B. Ana tarafından toplanan	0.8	—
Kardeş - oğul tarafından toplanan	0.8	28.5
Dul	4	3.5
Belli olmayan	4.2	—
Toplam	100.—	100.—

Burada göze çarpan birbirine zıt iki şey var. Birincisi B. Baba etrafında toplanan aile şeklidir. Hasanoglan köyünde % 26.2 olduğu halde, İbi köyünde (0) dir. İkincisi oğul etrafında toplanan aile şeklidir ki, Hasanoglanda % 8 olduğu halde, İbi köyünde % 28.5 tur. Hemen hemen birbirinin aksi olan bu ayrılık o çevrenin geleneklerinin etkisinden ileri gelse gerektir. Çünkü İbi köyünde baba olan

reis, çok zaman evinin idaresini yetişkin oğluna bırakmakta. Hasanoglan köyünde ise bu kolay kolay olmamaktadır. % 28 - % 26 gibi birbirine yakın olan bu ayrılığın bu sebepten ileri geldiği düşünülebilir.

Ailelerin yapılarına gelince, bu da bazı az rastlanan olayların yaptığı tesirler bir tarafa bırakılırsa aile şeklinin genel olarak ayır-dığımızı göre varılan sonuçların sebepleri, bizi yapısında da aynı sonuçlara götürür.

Adilobada hanelere göre birey sayısı ortalama 4.5, Siyetli'de 5.25; Hasanoglanda 5,3; İbi köyünde ise 5.7 dir. Burada yine hanelere göre birey sayısının endüstri merkezlerinden uzaklaştıkça çoğaldığını görmekteyiz.

Netice olarak şunu söyleyelim: Adiloba köyünde diğer köylere nazaran aile yapısında bir razalma olduğunu görüyoruz. Hattâ bu netice yalnız Adiloba ile Hasanoglan ve Siyetli köyleri arasında değil, aynı ilçenin iki ayrı köyü arasında da görülmektedir. Adiloba ile Siyetli köyleri bunlardan biridir. Adiloba köyünde ortalama nüfus sayısı 4,5 olmasına karşılık, Siyetlide 5,25 oluşu bu düşünceyi sağlar. Adilobada grafik çizgisi diğerlerine göre dikçe olarak en yüksek noktaya varıyor. Yine diğer köylere göre dikçe olarak aşağıya çavuk iniyor. Bu da bize Adiloba köyünün nüfusunun hanelere göre gruplaşmasından bir kişide nbe kişiye kadar nüfusu olan fazla aile, beş kişiden fazla nüfusu olan az aile bulunduğu hükmünü verdirir. Halbuki Hasanoglanda daha yüksekten geçen grafik çizgisi, altı kişilik haneler üzerinde % 18.1 gibi yüksek bir sayı üzerinde durduktan sonra, yine geniş bir açıklık yaparak ağır ağır aşağıya iniyor.

Adilobada on kişilik hane üç tane olduğu halde Hasanoglan köyünde on tane bulunuyor.

Bunlardan başka burada okuyucuya teknik sebeplerden dolayı sunamadığımız bir şey daha dikkatimizi çekiyor: İbi köyünde grafik çizgisi dört kişilik haneler üzerinde diğer çizgilerin gidis doğrultusuna uymuyarak, diğer çizgilerin aksine bir düşüş var ki, Hasanoglanla Siyetli köylerinin yanında % 5 gibi bir fark meydana getiriyor. Bu düzensizlik belki de 1943 Erbaa depreminde, deprem bölgesi içerisinde olan İbi köyünün fazla insan kaybindan ileri gelse gerektir.

Bu gibi düzensizlikler bir tarafa bırakılırsa fiziki, ekonomik, kültürel v.s. gibi tesirlerin derecesi ile aynı özellikler gösteren İbi

köyü ve Hasanoglan, diğer Siyetli köyleri zu şartlarla, doğru oran-
tılı olarak aile şekil ve yapısında bir değişme görülmektedir.

Bütün buraya kadar verilen izahlardan sonra ele aldığımız Ha-
sanoğlan, İbi köyü, Siyetli ve Adiloba köylerinde «Ailenin şekil ve
yapısı» yukarıda adı geçen çevrelerin tesir etme derecesine göre
aile şeklinde bileşiklikten yalınlığa bir kayma, yapısında çok bi-
reyliden az bireyliğe doğru bir geçiş halinde olduğu sonucuna var-
maktayız. III. bölümümüzde aile şekil ve yapısına tesirde bulunan
faktörleri ekonomik, içtimai, psikolojik ve kültürel olarak sıra-
lamıştık; bu faktörlerin en fazla kendini gösterdiği yerlerin şehir,
kasaba, pazar, panayır v.s. gibi alanlar olduğunu düşünürsek, aile
şekil ve yapısı da, şehirlere doğru yaklaştıkça şekil ve yapısında
değişikliğe uğruyor diyebiliriz (1).

(1) B. S. Boran, Manisa'nın bazı köylerinde yaptığı tetkiklerde de bu
durumu yalnız ekonomik faktörlerle bağlamaktadır.